

НАПРЯМ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Богородицька Ганна Євгенівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
регіональних студій та туризму
Університету митної справи та фінансів;*

Проскуріна Ксенія Дмитрівна

*магістр
Університету митної справи та фінансів*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-291-6-1>

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ПОГЛИБЛЕННЯ ДВОСТОРОННЬОЇ СПІВПРАЦІ

Європейська політика сусідства, яку було впроваджено у травні 2004 р. слідом за розширенням ЄС, переживає зараз нові перетворення. У кінці грудня 2007 р. Європейська Комісія опублікувала звернення «Сильна Європейська політика сусідства», в якому вказувалося на значне поглиблення відносин Союзу із державами-сусідами завдяки цій політиці. «ЄПС – це партнерство заради реформ, що пропонує «більше заради більшого»: чим глибше партнер співпрацює з Союзом, тим повніше Союз може відповісти політично, економічно та через фінансову і технічну співпрацю» [1]. Основними компонентами ЄПС є економічне зближення, мобільність, регіональні конфлікти та налагодження політичного діалогу. Європейська політика сусідства надає Україні нові стимули і можливості для поліпшення та прискорення ходу демократичних реформ у державі. Необхідно, однак, зазначити, що на початковому етапі впровадження багато українських політиків сприйняли ЄПС з розчаруванням через присутність у ній поряд з Україною деяких африканських країн (Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко, Сирія та ін.), для яких членство в ЄС уже було неможливим з огляду на географічне розташування [2]. Проте це незадоволення формою, в якій були викладені вимоги Європейського Союзу, не було перешкодою для того, щоб все ж прийняти та підписати

План дій. Було зрозуміло, що, хоча час, коли Україна зможе вступити до Європейського Союзу, є досить невизначеним, приєднатися до ЄС, відмовляючись підписати та виконати План дій Україна – ЄС, було б абсолютно неможливо. Незважаючи на це невдоволення, Україна виконує поставлені перед нею в рамках ЄПС вимоги і, за численними висловлюваннями Комісара ЄС з питань зовнішніх зносин і європейської політики сусідства Беніті Ферреро-Вальднер, випереджає інших учасників ініціативи. За час впровадження політики в межах Європейської політики сусідства використовувалися різні інструменти допомоги учасникам.

У квітні 2007 р. було запущено нову ініціативу для держав Чорноморського басейну – «Чорноморську синергію», щоб доповнити в основному двосторонні відносини ЄС із країнами регіону. Ініціатива виникла в результаті останніх змін у політиці Європейського союзу стосовно Південного Сходу, що мало декілька основних причин. По-перше, Болгарія та Румунія, держави, що приєдналися до ЄС у 2007 р., географічно є частиною цього регіону. По-друге, Туреччина, країна, котра домагається визнання її прав на членство в Союзі більше 40 років, відстоює свій статус лідера у Причорномор'ї. По-третє, Чорноморський регіон є важливим для гарантування європейської безпеки, адже потенційні загрози, які він містить, ускладнюють справу побудови стабільного середовища навколо ЄС. Усе це, на думку Алана О. Лессера, робить Чорне море «стратегічно важливим» для ЄС, адже «ЄС та НАТО є зараз акторами Причорномор'я в повному значенні слова». Усі ці причини зробили регіон Чорного моря дуже важливим для ЄС та дали Україні надію на інтенсифікацію діалогу і черговий мотив для того, щоб наполегливо проводити намічені реформи. У «Спільній заяві міністрів закордонних справ країн Європейського Союзу та великого Чорноморського регіону», підготовленій у результаті зустрічі в Києві 14 лютого 2008 р., значиться, що більше залучення ЄС до регіону Чорного моря може збільшити потенціал співробітництва між державами. За їх словами, «Чорноморська синергія пропонує основу для вдосконалення координації між важливими політиками ЄС та регіону поряд із широким колом програм...» [3]. Крім того, міністрами було відмічено значення Чорноморської синергії для посилення демократії, розвитку громадянського суспільства та дотримання прав людини у регіоні. У червні 2008 р. Європейська Комісія опублікувала звіт про перший рік виконання ініціативи «Чорноморської синергії». У звіті наголошувалося на складній структурі регіону та неоднорідності його

оточення, на активному залученні всіх учасників ініціативи для вирішення проб лем регіону. Таким чином, Європейська політика сусідства стає одним із найважливіших інструментів впливу на демократичні трансформації в Україні; до того ж українські прагнення стати однією з держав – членів ЄС у найближчому майбутньому робить ЄПС гарним стимулом для виконання взятих на себе зобов'язань, що й далі використовуватиме Європейський Союз. Незважаючи на зауваження з боку ЄС, що участь у ініціативах Союзу не обов'язково означатиме членство, вона все ж містить потенційну можливість обіцянки отримання членства. Важливим є те, що «ця обіцянка повинна бути правдоподібною, щоб вона стимулювала проведення реформ». На додаток, участь у ініціативах ЄС наближає країну до Союзу за рядом характеристик, які Франк Шиммельфенніг назвав «колективною ідентичністю»: країни, що прагнуть стати членами Союзу, мусять мати цю ідентичність, виражену у прийнятті норм та принципів демократії, правової держави, імплементації норм Союзу тощо; тобто такі держави повинні «презентувати себе як частину колективу, якому притаманна ідентичність ЄС». Участь у політиках ЄС збільшує можливості співпраці та відповідає стратегічним інтересам України. Проте такі чинники, як нелегальна міграція, повільний рівень демократичного та економічного розвитку, а також політична нестабільність і корупція всіх гілок влади знижують інтеграційні перспективи України. Негативно на налагодженні співпраці з ЄС позначається й сусідство з Росією. І все ж вересень 2008 р. відзначився проведенням саміту Україна – ЄС у Парижі та згодою європейської сторони укласти Угоду про асоціацію з Україною. У спільній декларації обох сторін значиться: «Угода про асоціацію оновить спільні інституційні рамки, сприятиме поглибленню наших відносин в усіх сферах, посилить політичну асоціацію й економічну інтеграцію між Україною та Європейським Союзом шляхом взаємних прав і обов'язків. Вона забезпечить міцну основу для подальшого зближення між Україною та ЄС у питаннях зовнішньої політики та безпеки, включаючи сприйняття, повагу до принципу незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів». У березні 2009 р. почнеться розробка нового практичного інструменту, який би замінив План дій на шляху підготовки до Угоди про асоціацію [4]. Таким чином, Україна активно співпрацює з Європейським Союзом у регіонах Східної Європи та Чорного моря в межах Європейської політики сусідства та Чорноморської синергії. І глибина та інтенсивність цих зв'язків залежить як від внутрішніх факторів української політики, так і від зовнішніх зусиль та вкладу ЄС.

У відносинах Європейський Союз – Україна простежується така взаємозалежність, що характеризується значним рівнем асиметрії: у кожної сторони є свій інтерес і низка потенційних вигод, що збільшує зацікавленість обох акторів у політиці співпраці. Для України таким стимулом є отримати статус країни-кандидата на вступ до ЄС та запрошення до переговорного процесу. Європейський Союз натомість, не поспішаючи із подібними діями, не заперечує можливість України інтегруватися до нього. Такий рівень дипломатії Союзу викликаний не просто намаганням втримати навколо себе держави-сусіди за допомогою обіцянок, а стимулювати їх до співпраці шляхом спільних ініціатив та програм допомоги з метою перетворення їх на стабільні та демократичні держави. Це б стало для Євросоюзу помірною компенсацією недостатньої функціональності власних інституцій і повільності у прийнятті рішень та сприяло б розвитку ЄС як глобального світового актора. В описі й аналізі спільних ініціатив Європейського Союзу та участі в них України автором не було розглянуто зміни у напрямках співпраці та інтересах акторів в умовах можливого посилення конфронтації у Чорноморському регіоні. Ці питання потребують окремого розгляду і дослідження.

Література:

1. Копійка В. В., Маковський С. О., Миронова М. А. Європейський союз у міжнародних відносинах: навч. посіб. Київ : ВПЦ “Київський університет”, 2021. 560 с.
2. Шиммельфенніг Ф. Розширення на Схід: стратегічна дія та колективні ідеї. Європейська інтеграція. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 394 с.
3. Артьомов І. В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз: навчальний посібник. Ужгород : Ліра, 2007. 384 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”. Вип. 7).
4. Matiushenko I. Yu. European integration of Ukraine in the system of international economic integration. Kharkiv : V. N. Karazin KhNU, 2015. 496 p.